

Motion till riksdagen 2008/09:Ub591

av **Mona Sahlin m.fl. (s)**

Investering i kunskap

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förskolan.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om grundskolan.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kvalitetsprogram i grundskolan.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om gymnasieskolan.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om högre utbildning.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskning.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbildning för vuxna.

Investera i kunskap

Sverige är och ska förbli en nation som satsar på kunskap. Däri ligger vår konkurrenskraft. Vägen framåt är inte låga löner och sämre arbetsmiljö. Ska vi anta utmaningen av ett modernt land som investerar för framtiden måste vi satsa på barn, ungdomar och vuxna. En politik som syftar till att skapa jobb och utveckla välfärden måste omfatta hela utbildningssystemet. Redan förskolan ger barn möjligheter till utveckling och lärande. Skolans centrala uppgift är att ge varje elev gedigna kunskaper och lust att ständigt vilja lära mer. Det livslånga lärandet fortsätter genom gymnasium, högskola, vuxenutbildning och forskning. Och för oss är det självklart att det livslånga lärandet ger alla chansen gång på gång; vägen genom ett utbildningssystem är inte alltid snörrät. Samhällsförändringen i stort påverkar också arbetslivet och olika

Fel! Okänt namn på

yrken varför vidareutbildning och kompetensutveckling kommer att bli allt viktigare. Att kunna lära nytt mitt i arbetslivet blir alltmer angeläget. Utgångsläget är att vi har en relativt jämn och hög utbildningsnivå i Sverige. Ambitionen är självklart att stärka denna position. Investeringarna i utbildning måste vara långsiktiga. För oss socialdemokrater är allas möjlighet till livslångt lärande en naturlig utgångspunkt oavsett människors kön, klass, etnicitet, ålder, sexuell läggning eller funktionshinder. Livslångt lärande lägger grunden för utvecklingen av vårt samhälle; näringsliv, offentlig förvaltning, kultur, föreningar och individer.

Förskolan

Sverige ska ha världens bästa förskola. Svensk förskola betraktas internationellt som ett föredöme. Den har uppmärksammats i OECD och i en rad internationella jämförelser för dess höga kvalitet. Internationellt betraktas ofta svensk förskola som en förebild. Att värna och utveckla kvaliteten i förskolans verksamhet är en prioriterad fråga för Socialdemokraterna. Under den förra mandatperioden avsattes därför medel motsvarande 6 000 fler barnskötare, förskollärare och annan personal inom förskolan. Resultatet blev att personaltätheten ökade och barngrupperna minskade. Vi är därför kritiska till den borgerliga regeringens beslut att omedelbart ta bort de riktade medlen och med det ambitionen att öka personaltätheten. Skolverket har konstaterat att personaltätheten i förskolan har försämrats. I vårt budgetalternativ avsätter vi därför 200 miljoner kronor per år till mer personal i förskolan. Vi vill värna för att utan nationella ambitioner när det gäller att öka personaltäthet, kvalitet och likvärdighet och mindre barngrupper kan utvecklingen mycket snabbt förändras till det sämre. Vi vill ha fler, inte färre, anställda i förskolan. Och vi ska börja förstärka där behoven är som störst.

Vi vill ta till vara barns nyfikenhet och lust att lära redan i förskolan. Vi vill stärka förskolans kunskapsuppdrag för att ge alla barn en jämlik skolstart. Förskolan är samhällets första insats i det organiserade livslånga lärandet. Omsorg och lärande med leken som grund ska erbjudas i en bra balans. Därmed läggs grunden för den framtida skolgången. I förskolan ges barnen möjlighet att utvecklas som individer, samverka med andra och stimuleras i sin språkutveckling. Barn som har intresse och mognad att lära sig läsa och skriva redan i förskolan ska ha rätt och möjlighet att göra det under ledning av utbildade pedagoger. Vi vill också öppna för att ge förskolebarnen en möjlighet utifrån lust och intresse att få pröva på ett främmande språk. Språklärare från grundskolan ska kunna gå in också i förskolan och tillsammans med förskollärarna ge grunderna i ytterligare ett språk utöver svenskan.

Dessutom är en kvalitetsmässigt bra förskola en trygghet för både barn och föräldrar. Den möjliggör för både mammor och pappor att kunna förvärvsarbeta och samtidigt veta att barnen får ett gott pedagogiskt omhändertagande. Den värdegrund som förskolan ska vila på handlar om alla människors lika värde oavsett ursprung, bakgrund och kön. I förskolans läroplan finns dessa

Fel! Okänt namn på

värden. Skyldigheten att följa förskolans läroplan, Lpfö 98, ska därför omfatta alla förskolor, såväl de med kommunal som de med enskild huvudman.

Efter de första tio åren med en egen läroplan för förskolan vill vi ha en översyn av läroplanen. Syftet ska vara att möta framtidens krav och samhällets utveckling.

Den svenska förskolan är unik och ett internationellt föredöme. Men regeringen tar nu ytterligare ett steg som riskerar att urholka förskolans kvalitet, efter vårdnadsbidrag följer barnomsorgspeng. Barnomsorgspeng innebär att kommunerna tvingas använda resurser till verksamhet som inte har någon som helst pedagogisk inriktning eller utbildad personal. Det handlar om barnpassning utan krav på att läroplanen för förskolan ska följas. Vi socialdemokrater motsätter oss en sådan utveckling.

Sveriges kommuner och landsting har beräknat att det kan komma att kosta kommunsektorn 3 miljarder kronor. Den så kallade barnomsorgspengen utgör därmed ett orosmoln för förskolan. Risken är uppenbar att förskolan i praktiken får finansiera barnomsorgspengen genom kvalitetsförsämringar då förskolans resurser och verksamhet urholkas. Det kan bli svårare att bedriva förskoleverksamhet av samma kvalitet som tidigare. Barnomsorgspeng innebär att förskolans resurser splittas mellan å ena sidan förskola och å andra sidan olika "barnomsorgsgivare", t.ex. familjedaghem, ett företag, en granne, några familjer eller föräldern själv. En förutsättning för det sistnämnda är att man tar hand om andra barn utöver sina egna. Här krävs dock varken utbildning, dokumenterad kompetens för att driva verksamhet eller att verksamheten ska följa den nationella läroplanen för att få del av bidraget. Vi socialdemokrater vill satsa på förskolan och kvalitetssäkra all barnomsorgsverksamhet oavsett huvudman och skapa garantier för att verksamheten följer läroplanen och har utbildad personal.

Personalen i den svenska förskolan är välutbildad, men det är ändå svårt på vissa håll att rekrytera personal med rätt utbildning. Vi vill ha pedagogisk utveckling för all personal i förskolan. Vi vill ha fler högskoleutbildade förskollärare. Vi vill också uppmärksamma barnskötarnas behov av kompetensutveckling. Det är också viktigt, inte minst för att behovet av utbildade förskollärare ska kunna täckas, att barnskötarna får möjlighet att validera sin kompetens för att kunna vidareutbilda sig till förskollärare. Det är också viktigt att barnskötare kan få kompetensutveckling inom sitt eget yrke för att utveckla sin profession. Personalen i förskolan måste få möjlighet till planeringstid för att ytterligare kunna utveckla verksamheten.

Jämställdhet finns i läroplanen för förskolan. Förskolan ska bland annat medvetet och systematiskt arbeta med att analysera samt ha ett förhållnings- och arbetssätt som stärker flickors och pojkars utveckling till jämställda individer. För att möjliggöra detta krävs att personalen har möjlighet till utbildning och kompetensutveckling. En rad förskolor, Skolverket, kommuner och andra har gjort och gör värdefullt utvecklingsarbete. Åren 2003 till 2006 fanns en särskild delegation för jämställdhet i förskolan. Dess slutsatser i slutbetänkandet måste tas till vara.

Vi vill ha en allmän förskola för alla treåringar, avgiftsfritt tre timmar per dag från 2009. Det är en reform som motsvarar den som socialdemokratiska

Fel! Okänt namn på

regeringen genomförde för fyra till femåringar. Vi vill dock betona att detta inte, som de borgerliga tycks vilja, får tas till intäkt för att klyva förskolan i en pedagogiskt strukturerad förskola för treåringar och äldre och en förskola med lägre ambitioner för de yngre. Barn lär hela tiden, och barnens lärande startar inte vid en speciell tidpunkt eller ålder. Förskolan ska möta varje barns utveckling och lärande.

Barnomsorg till barn vars föräldrar arbetar på obekvämt arbetstid måste fungera. Ett alltmer föränderligt arbetsliv måste möta de behov som föräldrar har för att få ihop vardagen med arbete och barn. Vi vill därför se över möjligheterna att öka tillgången på barnomsorg på kvällar, helger och nätter.

Barnen är de stora vinnarna i en kvalitativt bra förskola. En bra förskola utbyggd över hela landet bidrar också till tillväxt och sysselsättning. Vi vill utveckla förskolan enligt ovan genom ett särskilt kvalitetsprogram för svensk förskola som sammanfattas enligt följande.

- ? Fler högskoleutbildade förskollärare.
- ? Satsning på personalens pedagogiska kompetens.
- ? Stärkande av förskolans kunskapsuppdrag.
- ? Kvalitetssäkring av all förskoleverksamhet.
- ? Allmän förskola för treåringar.
- ? Mer personal i förskolan.
- ? Barnomsorg på obekvämt arbetstid.

Grundskolan

Svensk skola har mycket att vara stolt över, men skolan har också problem att lösa och utmaningar att anta. Lösningarna kan vi inte söka genom att försöka återskapa gårdagens skola. Framtidens utmaningar måste mötas med en modern skolpolitik; en socialdemokratisk skolpolitik för kunskap, respekt och lust att lära som står i tydlig kontrast till en föräldrad sorteringskola. Ska en modern skola lyckas med sitt kunskapsuppdrag måste den fånga lusten att lära och utmana varje elev att vilja utvecklas maximalt efter sin förmåga. Så är det inte i dag. Alltför många elever får inte med sig nödvändiga kunskaper, och brister upptäcks ibland sent. Elever som lär sig grunderna måste hitta glädje i fortsatt lärande. Och elever som vill och kan lära mer måste få de utmaningar de behöver. Elever bromsas i lärandet om det är stökigt i klasrummen eller otryggt i skolan. Problemen finns inte överallt, men de är verkliga för tillräckligt många barn och unga för att vi måste förändra grundskolan.

Rätten till kunskap får aldrig bli en klassfråga där föräldrarnas bakgrund eller var du bor avgör dina livschanser. Målet är en jämlik skola där varje elev oavsett kön, klass, etnicitet eller funktionshinder ges förutsättningar att växa och nå resultat i världsklass.

Det nationella mål- och uppföljningssystemet för grundskolan behöver utvecklas. Den borgerliga regeringens politik mäter och sorterar bort, men vi socialdemokrater vill utvärdera och investera. Den borgerliga politiken dömer och sorterar bort. Det gynnar inte svenska elevers kunskapsutveckling. Att bli

sorterad eller välja i tidig ålder kan få konsekvenser som hindrar framtida utbildningsval.

Dagens och morgondagens elever måste få chans till en utbildning som på bästa sätt rustar dem för framtiden. Det innebär givetvis omprövningar och nyprövningar.

Lärarna måste bli varse sina egna styrkor och svagheter, lära sig att utveckla undervisningsmetoder, och vara motiverade att kontinuerligt utveckla sina kunskaper. Arbetssättet inom skolan måste vara öppet så att varje skola blir en lärande organisation, där kolleger lär av varandra och utbyter erfarenheter. Kunskaper och undervisningsmetoder måste hela tiden uppdateras och förfinas. Skolledningen har ett stort ansvar för att skapa ett öppet klimat och ge förutsättningar för lärarna att utvecklas i sin yrkesroll. Ett nationellt utbildningsråd ska skapas med uppgift att utforma verktyg för kontinuerlig utveckling av lärarrollen.

Det krävs ett nationellt ansvar för kunskapsuppföljning och resursfördelning. Ett program för kvalitetssäkring av svenska skolan ska tas fram som innehåller tydliga kvalitetsmått som alla skolor måste uppfylla, uppföljningssystem av elevernas kunskapsutveckling i varje årskurs från första klass, och även stödåtgärder så att alla skolor ges reella möjligheter att leva upp till kraven.

Skolornas resultat skall utvärderas varje år, och för de skolor som inte når kvalitetsmåten ska huvudmannen, kommunen eller friskolan, ha en lagstiftad skyldighet upprätta en handlingsplan som visar vilka åtgärder man avser att vidta för att förbättra resultaten. Handlingsplanen ska godkännas av Skolverkets inspektion.

Kunskap för en ny tid

Det finns inget viktigare mål i skolan än kunskapsmålet. Skolans centrala uppgift är att ge alla elever gedigna kunskaper och lust att ständigt vilja lära mer. Insatser i förskolan och under de tidiga åren är centrala. Förskoleklass förbereder barnen för grundskolan genom att föra samman förskolans pedagogik i mötet med skolans undervisning. Målen för skolan måste bli färre, tydligare och mätbara. Varje enskild elevs kunskapsutveckling ska systematiskt följas upp och utvärderas varje termin från första årskurs så att brister upptäcks i tid så att resurser och insatser kan sättas in.

En del behöver extra undervisning, men det kan också handla om fler lärare och mindre undervisningsgrupper vid vissa tillfällen.

Varje barn och ungdom ska nå skolans kunskapsmål men också få utvecklas så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar. Undervisningen måste därför bli mer individualiserad och bättre se till varje enskild elevs behov och förutsättningar. För elever som lär sig grunderna måste fokus ligga på att fortsatt locka till nytt lärande.

För elever i behov av särskilt stöd för att uppnå målen ska det finnas mer stöd att tillgå. En del behöver extra undervisning, men det kan också handla

Fel! Okänt namn på

om fler lärare och mindre undervisningsgrupper i vissa ämnen eller vid vissa tillfällen.

För elever som snabbt tillägnar sig kunskap ska undervisningen innebära en utmaning, och det ska det bli lättare att få gå vidare. Den som går i grundskolan ska kunna gå kvar i samma klass men läsa vissa kurser på gymnasienivå. Den gymnasieelev som vill ska kunna läsa enskilda ämnen på högskolenivå. Vattentäta skott mellan olika skol- och utbildningsformer som hindrar individens utveckling ska undanröjas.

De individuella utvecklingsplanerna ska utvecklas till ett kontrakt mellan skolan, eleven och hemmet. Med den individuella utvärderingen som grund ska skolan skriftligen precisera vilka insatser som görs för att stödja elevens kunskapsutveckling, och eleven och hemmet ska tydliggöra vilka insatser de avser att göra för att ta sin del av det gemensamma ansvaret. Kontraktet är en del av dialogen mellan elev, hem och skola och ska inte betraktas som en offentligt upprättad handling.

Under våren 2008 har vi sökt en blocköverskridande överenskommelse med regeringen om skolan. Ett barn som går i skolan i tolv år kan få uppleva fyra olika regeringar med helt olika skolpolitik bara under sin skoltid. Det är inte rimligt. Lärare och elever måste få arbetsro och veta vad som gäller. Hittills har regeringen varit helt avvisande till en långsiktig skolpolitik i Sverige. Vi är beredda att komma överens om exempelvis betygssystemet så att det är stabilt över tid. Vi kan acceptera betyg i årskurs 6. Vi kan också acceptera fler betygssteg men med nationellt fastställda kriterier. Vi kan emellertid aldrig acceptera betyg för sjuåringar som nu i praktiken införs.

Vår förhoppning är fortfarande att nå överenskommelser, men under tiden går vi vidare med våra konkreta förslag om hur vi kan utveckla och förbättra skolan för alla. Sveriges elever förtjänar bättre än att bara bli behandlade som ett partitaktiskt slagträ i valrörelser.

Läsa, skriva och räkna utgör på många sätt de grundläggande färdigheterna för den övriga kunskapsinhämtning i skolan. För att stärka elevernas utveckling inom dessa områden vill vi socialdemokrater satsa rejält. En av dessa är en särskild matematiksatsning, Räkna med mer!

Vi vet att redan före skolstart är barn intresserade av matematik. Fick det större syskonet fler godisbitar, vem står först i kön till rutschkanan och vad räcker två veckopengar till? Förskolan möter detta matematikintresse hos barn genom lärande lek. Det är naturligt att matematik tillhör basämnena i grundskolan, att godkänt betyg utgör ett behörighetskrav till gymnasieskolan och att det är ett kärnämne i alla gymnasieskolans program. Matematikkunskaper hjälper oss att förstå sammanhang när det gäller såväl politiken och den ekonomiska utvecklingen i samhället som den egna privatekonomin.

Vi vet att goda kunskaper i matematik och dess tillämpningar kan stärka den enskilde vuxnes privatekonomi oavsett vilka ekonomiska förutsättningar man har för övrigt. Goda kunskaper i ekonomi och matematik ökar också individens anställningsbarhet generellt och är ett krav inom många yrkesområden. Den som har dokumenterade matematikkunskaper och kan använda

dem ökar sin trygghet på sitt befintliga arbete och förbättrar möjligheterna att driva eget företag. Kvinnor och män med bra matematikkunskaper som förvärvar goda kunskaper i bl.a. naturvetenskap och teknik är också av avgörande betydelse för att Sverige ska fortsätta att utvecklas som ett modernt industriellt land.

Men runt 10–12 års ålder händer något visade Matematikdelegationen som den socialdemokratiska regeringen tillsatte 2003. Många elever tycker i den åldern att matematik börjar bli tråkigt. Antingen börjar det bli svårt och tråkigt eller så börjar det bli lätt och tråkigt. Och eleverna upplever inte att de vet vad ingenjörer, som behöver matematik som grund för sitt arbete, gör.

Vårt förslag innebär att matematiken stärks i förskolan genom matematikverkstäder och utbildning för personalen. Individualiseringen i skolan ska utvecklas så att den elev som behöver särskilt stöd ska få det i högre utsträckning. Den som upptäckt matematikens grunder ska inspireras att lära mer, och den som behöver ska få större matematiska utmaningar och kunna räkna på i snabbare takt. De lärare som undervisar i matematik ska få särskilt stöd och redskapen bli bättre för arbetet vilket inkluderar kompetensutveckling. Lärarutbildningen i matematik bör också ses över. Kursplanerna i matematik likaså. Vi vill undersöka möjligheten att med hjälp av specialuppföljning lägga grunden för en modell där skolor med särskilt hög faktor av att från år till år förbättra elevernas resultat i matematik i årskurs 6 tilldelas särskilda resurser för att öka takten i detta arbete. Därutöver vill vi pröva att också ge särskild stimulans till gymnasieskolor som relativt sett har fått flest elever att välja flest mattekurser och studerat med godkänt resultat.

Studerande med utländsk bakgrund är överrepresenterade bland dem som har svårigheter i matematik. Lärare måste därför ha beredskap för att möta dessa. Nyckeln kan ligga i språket och svårigheten inte nödvändigtvis i att förstå matematiken. Fler invandrare måste också stimuleras att utbilda sig till lärare i matematik. Matematiklärare med annat modersmål än svenska har större förutsättningar att förstå de flerspråkiga elevernas situation. Matematikdelegationen fastslog också att ”matematikundervisning på elevens modersmål parallellt med undervisning på svenska [...] visat sig vara framgångsrik”.

Ämnesundervisning på modersmål sker i dag i mycket liten omfattning, på de flesta håll inte alls. Vi vill se över möjligheten att utöka detta.

Nya nationellt kvalitetssäkrade prov och tester i läsning, matematik och engelska ska tas fram för de tidiga åldrarna. Detta kan bli ett hjälpmedel för skolor och lärare att prioritera resurser och sätta in insatser där de behövs mest och bäst.

När de individuella utvecklingsplanerna ska utvecklas till ett kontrakt mellan skolan, eleven och hemmet kan insatser prioriteras och preciseras för att möta och stödja varje elevs utveckling.

I dag kan Skolverket inte ingripa mot en misskött skola så länge den är föremål för rättslig prövning och prövningen kan pågå under en lång tid. När en ny skola startas har Skolverket i praktiken bara befogenhet att kontrollera om de har fyllt i blanketten på ett korrekt sätt. Det är helt orimligt. Vi föreslår därför en kunskapsgaranti för eleverna. Den innebär att det ska göras en själv-

Fel! Okänt namn på

ständig bedömning av Skolverket om skolan har förutsättningar att leva upp till skollagen redan innan skolan startar. Till exempel ska skolor visa att deras obligatoriska undervisning vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet – inte på religiös tro. Den innebär också att Skolverket med omedelbar verkan ska kunna stänga skolor som uppenbarligen missköts.

Vi socialdemokrater har en klar vision för hur skolan ska utvecklas, vi har gjort en rejäl genomlysning av situationen i skolan och vi vet betydelsen av att investera i utbildning. Därför är det självklart för oss att vilja satsa på framtiden dvs. på varje elevs utbildning och utveckling. Nu tar vi steg för att förändra och förbättra den svenska skolan. Den moderatledda regeringen gör precis tvärtom. Den har bestämt sig för att mäta och sortera är vägen för skolan. Vi menar att detta bara är en väg tillbaka. De backar in i framtiden. Vi socialdemokrater vill satsa 3 miljarder kronor de närmaste tre åren på ett kvalitetslyft i den svenska grundskolan. Vi utvecklar strategin i denna motion, och strategin kan sammanfattas i följande.

- ? Fler behöriga lärare kan anställas.
- ? Fler specialpedagoger kan anställas.
- ? Lärarledd läxhjälp.
- ? Mindre undervisningsgrupper.
- ? Fler lärare får chans till vidareutbildning.
- ? Vi vill inrätta ett särskilt pedagogiskt insatsteam vid Skolverket.

Vi vet att olika skolor och kommuner har olika förutsättningar. Vi vet att verkligheten ser olika ut och att barn och ungdomars behov varierar. Vi vet att lärare och rektorer många gånger vill utveckla och förbättra den verksamhet de jobbar i, men att det inte alltid finns resurser. Eftersom många parametrar ska vägas samman väljer vi att samla vår satsning i en pott hos Skolverket. Därifrån ska kommuner kunna söka kvalitetspengar utifrån behov och egna prioriteringar. Medlen från utvecklingsarbetet Kvalitetslyft för skolan ska fördelas efter något eller båda av följande två kriterier. Det första kriteriet är att den föreslagna åtgärden ska syfta till att effektivt höja den generella kunskapsnivån hos varje elev. Det andra kriteriet är att den föreslagna åtgärden syftar till att förbättra resultaten för de elever som har störst behov.

En skola som ger alla samma chans

Kunskap och bildning är fortfarande en klassfråga. Skolan ska arbeta för att utjämna de olika förutsättningar som barn har så att varje barn får likvärdiga möjligheter till kunskap. Alla barn är inte lika och alla skolor har inte samma villkor. Lika chanser kräver olika resurser. Därför säger vi nej till en nationell skolpeng lika för alla. Vi vill att elevernas behov ska vara styrande för hur man fördelar resurser. Språkförskolor och en samlad strategi för hur skolan ska möta flyktingbarn ska bidra till en jämlik skolstart. Vi vill se mer av organiserat samarbete mellan skolor med olika elevsammansättning – och mindre av konkurrens om eleverna och jakt på maximal skolpeng.

Det ska finnas ett nationellt system för jämförelser mellan skolor som är öppet och tillgängligt för alla elever och föräldrar.

En skola med valfrihet och mångfald – åtgärder för en sammanhållen och jämlik skola.

Vårt mål är en sammanhållen skola där barn och unga med olika bakgrund lär av varandra. Alla skolor oavsett huvudman ska vara öppna för alla elever och ska ha samma rättigheter och skyldigheter. Det viktigaste är inte skolans driftsformer och huvudmannaskap – utan elevens rätt till en skola med bra kvalitet. Elever och föräldrar ska ha rätt till en allsidig och saklig information som ger en rättvis jämförelse mellan skolor.

Alla skolor ska verka under samma skollag, hålla samma höga kvalitet och följa samma nationella läroplan, kursplan och betygssystem.

Möjligheten att välja skola är värdefull, och de fristående skolorna har en plats i utbildningsutbudet. Alla barn och ungdomar ska ha tillgång till likvärdig utbildning med hög kvalitet.

Skolsystemet ska vila på tre bärande element; friskolorna ska kunna starta och verka på samma villkor som kommunala skolor, föräldrar och elever ska ha rätt att välja mellan olika alternativ samt politiken, nationellt och/eller kommunalt, måste kunna påverka så att resurser inte slösas bort på överretablering – de ska gå till bättre undervisning. Avarterna i dagens system måste bort. Tydligare regler behövs omgående som begränsar kommuners möjlighet att sälja ut kommunala skolor, som reglerar friskolors skyldighet att återinvestera vinst i skolverksamheten och som slår fast att all obligatorisk undervisning ska vila på vetenskaplig grund och vara icke-konfessionell. Slutligen har kommunen ansvaret för alla barns skolgång oavsett om den drivs i kommunal regi eller i friskolans regi.

Sverige ska ha världens bästa lärare

Att ge alla elever möjlighet att varje dag möta en riktigt god pedagog som har engagemang och förmåga att entusiasmera till lärande är avgörande för skolan. Vi vill att politiken, föräldrar och det omgivande samhället ger lärare och skolledare större respekt för deras yrkeskunnande och professionella arbete. Alla lärare i svenska skolan, oavsett om de arbetar i en kommunal skola eller i en friskola, ska vara välutbildade, kompetenta och behöriga. Staten, kommunerna och friskolorna bör göra en överenskommelse om att inte nyanställa någon obehörig lärare. Staten ska gemensamt med kommuner och friskolor bekosta vidareutbildning av de obehöriga lärare som i dag finns anställda. På sikt är målet självklart; det ska inte finnas några obehöriga lärare i den svenska skolan. Att kunna läsa, skriva och räkna är grunden för att inhämta kunskaper på andra områden och därför ska vidareutbildning i svenska och matematik prioriteras i första hand.

Fel! Okänt namn på

Läraryrket och lärarrollen är fundamental för resultaten i skolan. Vi vill skapa en miljö där många av de bästa studenterna i varje generation väljer att bli lärare. Det finns inget finare än att arbeta med att ge barn färdigheter och kunskaper så att de får en stabil plattform för resten av livet. Vi vill därför pröva att förändra antagningen till läraryrket. Vid några utvalda lärarhögskolor vill vi pröva att bygga antagningen inte enbart på studieresultat utan också på omfattande tester som prövar lämpligheten och intresset för läraryrket.

De som inte valt läraryrket från början ska inte vara utestängda. För dem ska finnas möjlighet att komplettera sin utbildning och yrkeserfarenhet och bli lärare. Antagningen ska på sikt utformas på samma sätt som för den reguljära läraryrket med speciella tester.

Andra yrkeskategorier behövs också i skolan för att stödja elever med sociala eller medicinska problem.

Vi vill satsa på kompetensutveckling och fortbildning för både skolledare och lärare.

För att Sverige ska ha en skola i världsklass krävs också att undervisningen och de pedagogiska metoderna står på solid vetenskaplig grund. Skolforskningen behöver utvecklas både i omfång och i kunskapsöverföringen från forskning till verksamhet. De forskningsinstitutioner som får del av dessa medel ska också få en förstärkt och förtydligad samverkansuppgift för att garantera att nya forskningsresultat verkligen vidareförmedlas till dem som är verksamma i skolan och att kunskaperna omsätts i praktiken. Vi vill också att fler yrkesverksamma lärare ska ges möjlighet till egen forskning som en del av eller parallellt med sitt ordinarie arbete.

Studiero

Den svenska skolan ska stå för absolut nolltolerans mot mobbning och kränkande behandling. Det är helt oacceptabelt att en enda elev ska behöva gå till skolan och vara rädd för att utsättas för mobbning och kränkningar. Alla politiska partier bör enas om ett mål om en nolltolerans mot mobbning. Ett nationellt system behövs för att i varje skola följa upp lagen om förbud mot mobbning, diskriminering och kränkande behandling. Lärare, elever och föräldrar bör få utbildning om lagen och barn- och elevombudet (BEO) bör få förstärkta resurser och fler befogenheter att ingripa mot skolor som inte lever upp till lagens krav på förebyggande insatser. Antalet elever som anser sig utsatta för kränkningar och mobbning ska följas regelbundet, på varje skola och i varje kommun. Vi vill införa en lex Sarah i skolan som innebär att all skolpersonal oavsett huvudman ska vara skyldig att rapportera missförhållanden i skolan eller om läroplan eller värdegrund inte följs.

Gemensamma ordningsregler ska utarbetas av elever, föräldrar och personal tillsammans. Detta ska framgå av skollagen. Lärares professionalism ska tas till vara, och de ska ha tydliga befogenheter att skapa trygghet och studiero i klassen.

Skolan ska också vara skyldig att rapportera till vårdnadshavaren om elever under 18 år uteblir från undervisningen utan godkända skäl.

Alla beslut om skolan ska i grunden utgå från elevens rätt till kunskap, bildning och demokratisk fostran. Elevinflytandet behöver öka – inte minska ytterligare.

Jämställd skola

I en ojämsälld skola är både pojkar och flickor förlorare. Skillnaderna i resultat mellan pojkar och flickor har trendmässigt ökat de senaste tio åren och behöver uppmärksammas i skolor i alla kommuner. Det behövs mer kunskap om orsakerna och mer av handfasta insatser som kan förbättra pojkars resultat men som också uppmärksammar effekterna för flickornas stress och pressande skolsituation. I grunden handlar det om att bryta traditionella mönster och könsroller som påverkar såväl pojkars som flickors attityder till skolan och styr deras framtida utbildningsval.

Läroplanen för skolan innehåller uppdrag om jämställdhet. Målen behöver i högre grad än i dag omsättas ute i kommuner, på skolor och i klassrum. Många gör mycket, men mer är möjligt. För att utveckla detta arbete måste samverkan fungera. Vi vill att kunskaper utifrån genusperspektiv som främjar barns inläring användas i högre utsträckning än i dag.

Hela dagen

För oss socialdemokrater är skolbarnsomsorgen och fritidshemmens verksamhet otroligt viktig. En av de stora vinsterna med kommunaliseringen av skolan var också att förutsättningarna för ett närmare samarbete mellan skola och fritidsverksamhet förbättrades. På fritids kan man göra mycket för att stödja dem som behöver stöd med läsläsningen.

Vi vet att fritids är omtyckt och viktigt för många barn. Likaså av deras föräldrar. Fritids stödjer barn generellt och ger vettig fritidssysselsättning. Men vi vet också att på många håll oroar sig föräldrar över stora och till och med växande barngrupper och vad detta betyder för kvaliteten. De skolor och kommuner som bedömer att det är det mest prioriterade ska kunna söka medel ut Kvalitetslyft för skolan för att ordna läsläsning på fritids.

Vi vill fortsätta att bjuda in föreningslivet till fritids så att barnen kan få ägna sig åt olika föreningsaktiviteter. Det kan röra sig om till exempel fotboll, teater och dans. På det sättet får de barn som i dag inte har möjlighet att ägna sig åt den här typen av aktiviteter en chans att göra det. Detta kan vara ett sätt att minska trycket på föräldrarnas tid och ekonomi och därmed underlätta det så kallade vardagspusslet.

Många föräldrar efterfrågar stöd i hur de kan stödja sina barn i skolarbetet. Vi vill utveckla samverkan mellan skolan och elevernas hem.

Skolan ska vara en hälsofrämjande miljö. Elever som under sin uppväxt anammar en hälsofrämjande livsstil behåller ofta den som vuxna. En god hälsa är också förutsättning för lärande.

Fel! Okänt namn

Studie- och yrkesvägledning

Dagens ungdomar har stora förhoppningar om sitt framtida yrkesliv. De drömmer om att få utvecklande och intressanta jobb där de får möjligheter till självförverkligande samtidigt som de bidrar till helheten.

Vi vill ge alla unga de bästa förutsättningarna för att erövra livet efter skolan, men tyvärr krockar ibland drömmen om yrkeslivet med verklighetens arbetsliv. Många ungdomar har svårt att bilda sig en uppfattning om huruvida utbildnings- och yrkesval leder fram till deras mål. Matchningen mellan de ungas önskemål och arbetsmarknadens behov måste förbättras.

Studie- och yrkesvägledningen behöver tydliga nationella riktlinjer som definierar verksamheten och hur den ska bedrivas. Varje kommun ska ha plan för studie- och yrkesvägledningsverksamheten. Det behövs professionella nätverk på kommunnivå för erfarenhetsutbyte och gemensamma initiativ. Studie- och yrkesvägledningsverksamhetens roll som en del av lärarutbildningen och skolläroverbyggnaden ska ses över. Gymnasieskolorna ska redovisa vad tidigare elever på olika utbildningar gör efter exempelvis tre och sex år. Det ger en tydlig bild av olika utbildningsvägars möjligheter och resultat.

Gymnasieskolan

Om den moderatledda regeringen vågat hade en ny gymnasieskola redan varit på plats, men de valda att avsluta det redan påbörjade arbetet. Bland mycket annat hade en modern yrkesutbildning och en modern lärlingsutbildning redan kunnat ta emot elever. Dessutom hade nödvändiga förändringar som rörde övriga utbildningar också startat.

Gymnasieskolan ska ge breda kunskaper så att den varken stänger dörrar för att gå vidare yrkesmässigt eller till studier senare i livet. Dagens gymnasieskola måste förändras så att den bättre svarar mot arbetsmarknadens behov. En yrkesutbildning ska vara utformad så att den leder till jobb. Det är viktigt för både elevens motivation och arbetsmarknadens funktion. Kvaliteten och resultaten måste bli bättre, inte minst i de yrkesinriktade utbildningarna. Vi vill skapa nationella och regionala programråd tillsammans med parterna på arbetsmarknaden inom respektive bransch så att utbildningen motsvarar den moderna arbetsmarknadens behov.

Regeringen planerar att dra ned på ambitionerna för de yrkesinriktade gymnasieutbildningarna genom sänkta kunskapskrav i kärnämnen. Det är fel väg att gå. Fler, inte färre, behöver kunskaper för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Vi har höga ambitioner när det gäller elevers kunskaper i kärnämnen på alla gymnasieprogram. Det innebär för den skull inte att alla måste studera vidare på högskolan utan det är fråga om en kunskapsnivå som krävs oavsett vilket yrkes- eller utbildningsval man väljer.

Om de yrkesinriktade gymnasieutbildningarna inte längre ger högskolebehörighet hindras en undersköterska från att gå en högskolekurs i omvårdnad, en barnskötare att gå en kvällskurs på högskolan om barns utveckling och en industriarbetare från att fortbilda sig på högskolan. Det försvagar deras möjligheter att höja sin kompetens och behålla sin anställningsbarhet. Dessutom

Fel! Okänt namn på

försvagar det deras position på arbetsmarknaden. Med den kompetens som högskolebehörighet innebär har elever studerat exempelvis så mycket engelska att manualen på engelska till den nya processdatorn inom kemiindustrin blir rimligt hanterbar och arbetet effektivt och säkert. Näringslivet vill ha anställda med tillräckliga kunskaper även i teoretiska ämnen.

Dagens gymnasieskola står inför helt andra utmaningar än vad som gällde för bara några årtionden sedan. I dag krävs en gymnasieutbildning för att få ett jobb och för att klara sig i ett allt mer komplicerat och kunskapsintensivt samhälle. Gymnasieskolan måste, på ett helt annat sätt än vad som sker i dag, samverka med företag, arbetsliv och högre utbildning för att höja kvaliteten. Särskilda insatser och längre tid behövs för de elever som riskerar att inte klara en fullständig gymnasieutbildning. Skräddarsydda program krävs för dem som har mycket stora kunskapsluckor.

Vi är också övertygade om att det krävs ett mer effektivt system för att styra dimensionering och etablering av gymnasieutbildningar. Dagens system har en rad brister. Kommunerna är i många fall för små för att kunna erbjuda tillräcklig kvalitet och bredd, inte minst inom yrkesutbildningen, och utbudet motsvarar inte alltid arbetsmarknadens behov. Inom vissa områden finns en kraftig överetablering medan andra områden och regioner har brist på rätt utbildad arbetskraft. Sammantaget leder detta till att de totala resurserna som samhället satsar på gymnasieskolan inte utnyttjas maximalt. Mycket talar för att bristerna i dagens system kommer att bli än mer tydliga när de stora ungdomskullarna lämnar gymnasieskolan de kommande åren.

Framtidsinriktat yrkesgymnasium

Nytt innehåll: Staten ska tillsammans med arbetslivet ta ett ökat ansvar för att garantera yrkesutbildningens kvalitet. Det behövs nya timplaner, nya kursplaner och ett nytt innehåll i gymnasieskolan som utformas i nära samverkan med branscherna så att det motsvarar det moderna arbetslivets behov. Yrkesutbildning ska leda till jobb.

Nya program: Det behövs nya program och linjestrukturer med nya utbildningsinriktningar som attraherar både killar och tjejer. Det kan exempelvis vara utbildningar som innehåller både vård och teknik eller kombinerar bygg och arkitektur.

Anpassade kärnämnen: Det behövs särskilda kursplaner i svenska, engelska och matematik anpassade för varje yrkesutbildning utifrån arbetslivets krav – det är möjligt utan att sänka kraven, utan att ta bort högskolebehörigheten och utan att skapa återvändsgränder.

Resurser efter behov

Förbättra dimensioneringen: Ett nytt system behövs för att styra dimensionering och etablering av gymnasieutbildning. Politiken och arbetslivet måste ta

Fel! Okänt namn på

ett tydligare ansvar för omfattning, resurser, arbetsmarknadsrelevans och kvalitetskriterier för all gymnasieutbildning.

Basår: Dagens individuella program, så kallade IV-program, ska ersättas med ett basår i gymnasieskolan motsvarande det som finns i högskolan. Elever som saknar fullständig behörighet ska inom ramen för ett gymnasieprogram skaffa sig den nödvändiga behörigheten och samtidigt kunna påbörja delar av gymnasiestudierna inom det program de är intresserade av.

Jobben i fokus

Programråd: Skapa nationella och regionala programråd tillsammans med parterna på arbetsmarknaden inom respektive bransch så att utbildningen motsvarar den moderna arbetsmarknadens behov.

En modern lärlingsutbildning: Det behövs en ny gymnasial lärlingsutbildning med samma innehåll och mål som de yrkesförberedande programmen men där utbildningen till stor del förläggs på arbetsplatser.

Information om jobb efter utbildning: Förbättra informationen om förutsättningarna för att få jobb efter avslutad gymnasieutbildning. Alla grundskoleelever ska ha med sig den kunskapen innan de gör sina val till gymnasiet.

Stärk samarbete mellan gymnasie- och högskola: För att bredda rekryteringen till högskolan ska varje högskola få i uppdrag att samarbeta med gymnasieskolorna i länet.

Vi vill också öka samarbetet mellan högskolan och gymnasieskolan för att underlätta för fler att läsa vidare. Med vår socialdemokratiska ambition att 50 procent av en årskull ska ha påbörjat studier i högskolan vid 25 års ålder måste alla elever få utbildning som ger de bästa kunskaperna och förutsättningarna för att kunna börja läsa på högskolan. Det vinner individen och samhället på. Alla elever ska ges möjligheter att slutföra sin utbildning.

Högre utbildning

Sverige ska vara en ledande kunskaps- och forskningsnation. De människor och nationer som är bäst förberedda att möta den allt snabbare globaliseringen kommer att kunna hävda sig bättre i framtiden. Utbildning och forskning har därför central betydelse för både välfärdens och näringslivets tillväxt och utveckling. Kunskap och bildning vidgar vyer och bidrar till personlighetsutveckling. För socialdemokratin handlar utbildning bland annat om självständighet, kritiskt tänkande, problemformulering och reflexion. Det handlar också om att kunna söka och värdera kunskap på vetenskaplig nivå och att förmedla och utbyta kunskaper med andra. Utbildning är en avgörande förutsättning för att befästa demokratin och utjämna olikheter i fördelningen av välfärd, inflytande och möjligheter till att aktivt delta i samhället. Utbildning ger individen bättre förutsättningar att göra val och nå sina målsättningar oberoende av social bakgrund, kön och etnicitet.

Kunskap blir inte mindre för att den delas av fler, och Sverige behöver fler högutbildade. I ett läge när tolv OECD-länder högskoleutbildar en större del

Fel! Okänt namn på

av sin befolkning än vad vi gör, sänker vi våra möjligheter i den internationella konkurrensen om vi inte bygger ut högskolan. Vår ambition står fast att hälften av ungdomarna ska när de är 25 år ha påbörjat en högskoleutbildning. Vi socialdemokrater vill därför fortsätta att bygga ut högskolan med fler platser. Den moderatledda regeringen gör precis tvärtom, dvs. de skär ned antalet platser i högskolan. En utbyggnad av antalet platser i högskolan måste gå hand i hand med att kvaliteten i högskolan också säkerställs och utvecklas.

Under det senaste decenniet har en omfattande utbyggnad av högskolorna skett och antalet studieplatser fördubblades mellan 1990 och 2006.¹ Utbyggnaden har satt press på högskolan och det är nu viktigt att också satsa på höjd kvalitet. Särskilt inom områdena samhällsvetenskap och humaniora är resursbristen framträdande. Antalet studenter per lärare har ökat och det är inte ovanligt med så lite lärarledd tid som 4 timmar per vecka.²

Kvaliteten måste lyftas fram i högskolan, särskilt inom de ämnesområden som i dag har liten andel lärarledd tid. På många utbildningar behöver studenterna fler föreläsningar, seminarier etc. och uppsatsstudenter behöver mer tid med sina handledare. Vi satsar därför 400 miljoner kronor om året på att höja kvaliteten i utbildningen på grundutbildningen inom samhällsvetenskap och humaniora. Medlen ska gå till att höja kvaliteten i utbildningen framför allt genom mer undervisning.

Fördelat på samtliga studenter (uppgifter från 2007) inom samhällsvetenskap, humaniora, teologi och juridik blir det ca 2 500 kronor per student och år. Det skulle till exempel kunna innebära att studenterna kan få 60 föreläsningar extra per år.

Mycket tyder på att återkommande kontakter med arbetsmarknaden under utbildningstiden gör det lättare att få jobb efter examen. Egna kontakter med arbetsgivare är ofta avgörande för hur man får sitt första jobb. För studenterna är det dessutom viktigt att under studietiden få erfarenhet av olika sätt att tillämpa den kunskap man skaffar sig. Därför är möjligheten att få göra praktik under sin studietid mycket eftertraktad bland studenter. Mer praktik innebär också att fler arbetsgivare får erfarenhet hur högutbildade kan bidra till deras verksamhet.

Många studenter som vill göra praktik får i dag inte möjlighet att göra det, eftersom deras lärosäten inte erbjuder den möjligheten. Vi vill skapa möjlighet för fler studenter att få denna värdefulla arbetslivserfarenhet och föreslår därför en försöksverksamhet med praktik. Praktiken ska utformas som en kurs som ger poäng och är studiemedelsberättigande, vilket innebär att hög kvalitet ska hållas.

För försöksverksamheten tilldelas Högskoleverket 50 miljoner kronor, vilket motsvarar 10 000 praktikplatser. Högskoleverket fördelar sedan medel till de lärosäten som anmäler sitt intresse för att delta i försöksverksamheten. Lärosätena anordnar en fristående kurs "tio veckors praktik" som alla studenter som har minst 60 poäng i ett ämne har rätt att söka. Lärosätena har ansvar för kurserna, vilket innebär att de ska kontrollera kvaliteten och sköta admi-

¹ Resurser för kvalitet SOU 2007:81 s. 74.

² BP 2007/08:1 OU 16 s. 85.

Fel! Okänt namn på

nistrationen så att studenterna får praktiken tillgodoräknad i form av akademiska poäng.

Studenternas övergång mellan studier och arbete

Att hitta första jobbet kan ofta vara problematiskt även för dem som har en färdig högskoleutbildning. Många studenter saknar ett eget kontaktnät och vägar ut i arbetslivet. Samtidigt är första jobbet avgörande för det fortsatta yrkeslivet.

Vi vill förbättra lärosätenas stöd till att förbereda studenterna och att hitta en väg ut på arbetsmarknaden. Det kan handla om att ordna praktik, hitta samarbeten kring examensarbete eller på annat sätt förmedla kontakter mellan studenter och arbetsgivare. Uppgiften är särskilt viktig för studenter från studieovana hem, som ofta saknar egna kontakter med potentiella arbetsgivare och kunskap kring akademikers arbetsmarknad.

På de flesta lärosäten förekommer det olika former av aktiviteter för att hjälpa studenter ut på arbetsmarknaden. Men dessa verksamheter är underdimensionerade för behovet. Högskolorna har för lite pengar för att på allvar kunna hjälpa studenterna med övergången från studier till arbetsliv.

Vi föreslår därför att 50 miljoner kronor om året satsas för att lärosätena ska utveckla karriärcenter som ska stötta studenterna i övergången mellan studier och arbete. Det motsvarar 100 tjänster plus omkostnader som ska fördelas proportionerligt på lärosätena. För ett lärosäte med 30 000 studenter blir det tio tjänster, för ett lärosäte med 10 000 studenter blir det tre tjänster.

Det är dock viktigt att vi satsar rätt.

I det läge som ekonomin och arbetsmarknaden nu befinner sig i krävs insatser. Därför följer vi upp vårt förslag från i våras och vill tillsätta en nationell kompetenskommission, med deltagande från arbetsmarknadens parter, som kan upphandla utbildningsplatser inom komvux, kvalificerad yrkesutbildning och högskola för att verkligen nå dem som bäst behöver utbildning och där arbetskraftsbrist fortfarande förekommer. På högskolans område kommer detta att leda till att utbildningsutbudet och arbetsmarknadens behov står i bättre relation till varandra. Det kan ge en ytterligare väg för dem som bäst behöver utbildning att studera på högskola. Och det ger en tydlig signal till både högskolor och framtida studerande om var det finns särskilt goda möjligheter till arbete efter examen.

All högskoleutbildning ska stå på vetenskaplig grund och hålla hög kvalitet. Arbetet med att kvalitetssäkra och utveckla grundutbildningen måste fortgå. En viktig förutsättning för detta är ett nytt och kvalitetsdrivande resursfördelningssystem samt fortsatt studentinflytande för att garantera en självständig utbildningsbevakning. Det är också viktigt att en hög andel av de undervisande lärarna är disputerade och att det finns en nära koppling mellan undervisning och forskning.

Forskning

Sverige ska vara en ledande kunskaps- och forskningsnation. Kunskap är grunden för en gynnsam samhällsutveckling och vårt främsta internationella konkurrensmedel. Det kräver fortsatt stora insatser av både staten och näringslivet. Investeringar i forskning återbetalar sig i form av kunskap och utveckling av samhället samt bidrar till tillväxt inom näringslivet. All forskning ska hålla hög kvalitet, och forskningsinsatserna ska rymma både bredd och djup.

Den bärande principen för resursfördelning är att medel, oavsett om de fördelas via program, råd eller direkt till lärosätena, ska fördelas efter kvalitet. Varje lärosäte måste ta ansvar för att fördela direkta anslag efter kvalitet. För att uppnå en verkligt kvalitetsbaserad resursfördelning måste kriterierna vara internationellt erkända men också anpassade efter lärosätets profil, storlek och inriktning. Om forskningen bedrivs i mindre eller större skala, eller vid ett universitet eller en högskola, är inte relevant så länge kvaliteten är hög. Men forskningspolitiken ska ha ett tydligt fokus på excellent forskning där Sverige i dag ligger i framkant och på områden som är avgörande för sysselsättningen.

Systemet med en offentlig resurstilldelning både genom direkta fakultetsmedel och genom anslag via de statliga forskningsråden har tjänat Sverige väl. Insynen och konkurrensen har stärkts.

Framstående forskningsmiljöer ska stödjas oavsett om de finns på universitet eller högskolor. Forskningsresultaten ska komma arbetslivet till del genom att vi stärker förutsättningarna för kommersialisering av forskningsresultat, till exempel genom holdingbolag och inkubatorer vid landets högskolor och universitet och genom att forskningen förs ut till delar av näringslivet – inte minst småföretag och tjänsteföretag – som behöver ta del av forskningsresultat för att öka förädlingsvärdet av sin varu- och tjänsteproduktion.

Vi behöver se till att våra forskare, inte minst de unga forskarna och doktoranderna, får bättre villkor i sitt arbete. Som alla andra behöver de både frihet och trygghet. Det handlar också om strävan efter jämställdhet.

Vi vill göra det lättare att rekrytera de bästa krafterna till svensk forskarutbildning. Vi vill återuppta arbetet med att ge alla doktorander samma tillgång till trygghetssystemen oavsett finansieringsform.

De unga forskarna måste också få något att bita i. Det ska finnas särskilda medel för lovande yngre forskare att söka.

I sin tur kräver rekryteringen av unga forskare förstås att det finns gott om studenter på universitet och högskolor och att de studenter som når högskolan har en gedigen grund att stå på.

Doktorandernas sociala trygghet bör vara god och möjligheterna till meriteringstjänster efter disputation så utbyggda att återväxten inom forskarvärlden säkras. Anställningsförfarande och tillsättningar måste vara så transparenta att kvalitet och meriter avgör vem som får en tjänst.

Fel! Okänt namn

Utbildning för vuxna

Regeringen har inte använt de goda åren med högkonjunktur för att rusta vare sig de människor som behöver utbildning eller Sverige som nation utan i stället har antalet utbildningsplatser i allt från arbetsmarknadsutbildning till högskola dragits ned.

Brist på rätt kompetens har gjort att sysselsättningsutvecklingen bromsats in och att konjunkturavmattningen förstärkts. De närmaste åren kännetecknas av sjunkande sysselsättning och stigande arbetslöshet. De som står längst ifrån arbetsmarknaden är de som kommer att drabbas hårdast. Regeringen tar inte dessa problem på allvar. Vi menar att det nu behövs individanpassade effektiva åtgärder som leder till jobb.

När varslen ökar kommer behoven av utbildning för att möta lågkonjunkturen.

Det vill vi socialdemokrater göra. Vårt förslag är en kompetenskommission. Kommissionen ska, i kontakt med branschföreträdare, snabbt kartlägga utbildningsbehovet såväl nationellt som för varje län och region. Därefter ska Kompetenskommissionen ha mandat att köpa yrkesutbildningar från kommuner, högskolor, privata utbildningsföretag och andra utbildningsanordnare. Utbildningarna ska vara yrkesinriktade och ha en nära koppling till arbetslivet. De ska omfatta såväl gymnasial och eftergymnasial nivå som högskolenivå. Det behövs en generell utbyggnad av vuxenutbildningen inom de yrkesförberedande programmen. Kommissionen bör vidare pröva möjligheten till en snabb utbyggnad av den kvalificerade yrkesutbildningen (KY) och andra kortare yrkesinriktade utbildningar på eftergymnasial nivå som är nära kopplade till arbetslivet.

Chanserna till kompetensutveckling, vidareutbildning, ny utbildning och annan komplettering ska finnas öppen för vuxna under hela yrkeslivet. Detta är dels en fråga om att alla ska ha rätt till en andra chans. Neddragningarna av den kommunala vuxenutbildningen har varit omfattande, regeringen backar nu, men först 2012 kommer antalet komvuxplatser att vara tillbaka på 2006 års nivå med nuvarande politik. Vi menar att det är fullständigt otillräckligt och föreslår 4 700 fler komvuxplatser än regeringen 2009 och 7 000 fler platser 2010 och 2011 varav 4 500 yrkesvuxplatser.

Dels handlar det om kvinnor och mäns rätt till förnyelse och påfyllnad av kunskap för att utvecklas under hela sitt arbetsliv.

Under de senaste åren har det skett en omfattande utbyggnad av den eftergymnasiala yrkesutbildningen, inte minst av den kvalificerade yrkesutbildningen (KY) men även av andra påbyggnadsutbildningar på eftergymnasial nivå och högskolenivå. Det här har varit en bra utveckling. Under förra mandatperioden initierade vi framtagandet av en yrkeshögskola. Hade inte regeringen avbrutit detta arbete och tillsatt en ny utredning, hade en yrkeshögskola redan varit på plats. En yrkeshögskola ska arbeta med kvalitetssäkring, utvärdering och utveckling av de kvalificerade yrkesutbildningarna. De 50 miljoner kronor som regeringen nu avsätter till nya platser är helt otillräckligt för att möta människors behov och arbetsmarknadens efterfrågan. Vi vill satsa

Fel! Okänt namn på

250 miljoner kronor på 2 500 fler platser under 2009 och ytterligare medel för att nå 4 500 platser 2010 och 2011.

Därför behövs en generell utbyggnad av vuxenutbildningen inom de yrkesförberedande programmen.

Även den studieförberedande delen av komvux behöver byggas ut efter den borgerliga regeringens kraftiga nedskärning. Den princip för fördelning av statsbidraget till kommunernas vuxenutbildning som innebar att kommunerna med lägst utbildningsnivå och högst arbetslöshet också fick ett högre anslag än andra kommuner bör återinföras.

Investering i framtiden

Med ett livslångt lärande, enligt ovan, från förskola till forskning kan Sverige möta framtida utmaningar. Vi socialdemokrater har gjort vår hemläxa efter valet 2006. Vi har genomlyst, förändrat och förnyat vår skolpolitik, men eftersom vi är övertygade om att skolan är länk i kedjan som det livslånga lärandet innebär har vi också utvecklingsförslag på politiken från förskola till forskning. Vi vet att avgörande blir att vi investerar i kunskap och därmed i framtiden.

Stockholm den 30 september 2008

Mona Sahlin (s)

Sven-Erik Österberg (s)

Kristina Zakrisson (s)

Berit Andnor (s)

Lars Johansson (s)

Carina Moberg (s)

Anders Karlsson (s)

Ylva Johansson (s)

Marie Granlund (s)

Anders Ygeman (s)

Berit Högman (s)

Leif Jakobsson (s)

Tone Tingsgård (s)

Thomas Östros (s)

Thomas Bodström (s)

Urban Ahlin (s)

Veronica Palm (s)

Margareta Israelsson (s)

Ibrahim Baylan (s)

Tomas Eneroth (s)

Susanne Eberstein (s)